

Petinšestdeset let Gorenjskega muzeja (20)

Etnološko raziskovanje Gorenjske

MAG. TATJANA DOLŽAN
ERŽEN

GORENJSKI
MUZEJ

Etnologija je zgodovinska in primerjalna veda o vsakdanjem načinu življenja in kulturi ljudi v določenem času in prostoru. Etnologi najpogosteje raziskujemo s pogovori z ljudmi in opazovanjem na terenu, beremo rokopisne in tiskane zapise ter knjige, hodimo v arhive. Prvi poklicni etnolog na Gorenjskem je bila kustosinja Gorenjskega muzeja Vanda Stefancioza leta 1956. Danes pa imajo vsi gorenjski muzeji etnologa, ki raziskuje, zbira in hrani predmete vsakdanjega življenja, pripravlja razstave, objave, predavanja in vodstva.

Naloga prvih etnologinj Gorenjskega muzeja je bila spoznavanje gorenjskih vasi, odkrivanje značilnosti in posebnosti v načinu življenja. V primerjavi

z drugimi deli Slovenije je izstopalo kvalitetno kmečko stavbarstvo, poslikana notranja oprema in bogata noša, v gospodarstvu planinska paša in sirarstvo ter posamezne obrti, kot je sitarstvo, slamnikarstvo, obdelava lesa. Gorenjske vasi so bile družbeno precej razslojene. Malo je bilo najbogatejši kmetov, ki so se pred 80 leti imenovali veleposestniki. Značilni so bili »gruntarji«, ki so bolj ali manj uspešno gospodarili na svoji zemlji. Pri bogatejših so kot najeti delavci dobili sredstva za preživetje vsi drugi; tisti z malo zemlje in svojo hiško so se imenovali kajzarji, gostači brez premoženja pa so stanovali v najetih stanovanjih. Najrevnejši so bili berači, ki so hodili prosit od hiše do hiše.

Kmetovali so tudi v gorenjskih mestih, kjer je veliko meščanov pridelovalo svojo hrano, tudi žita, mleko in meso, viške pa prodajalo. O tem so na primeru Gornjesavske doline, Besnice in Kranja govorile razstave in objave kustosinje etnologinje Gorenjskega muzeja Anke Novak.

V duhu časa je bilo, da so od srede 20. stoletje dalje etnologi urejali muzejske hiše, na primer konservator Vladimir Knific z muzealko Anko Novak Liznjekovo hišo v Kranjski Gori, ki je spomenik »gruntarske« domaćije. Še bolj znan je kajžarski dom Frana S. Finžgarja v Doslovčah. V njih si obiskovalec lahko domišlja, kako so živele generacije prednamcev. Bolj živo predstavo nam ustvarijo

Posebne vrste raziskovanje je bilo urejanje Mrakove hiše na Bledu 25 let po smrti zadnje lastnice. Hiša bo urejena v etnološki muzej občine Bled. / Foto Matjaž Mazi, 2016

spomini sodobnikov, na primer Finžgarjevo delo Leta mojega popotovanja.

Sodobno etnološko raziskovanje nas vodi v podrobnosti nekdanjih načinov

življenja, zanima nas, kako je kaj delovalo. Spoznavamo, da se je življenje kar naprej spreminjalo, stalnica je, da smo Gorenjci delovni in ustvarjalni.